

obiekt

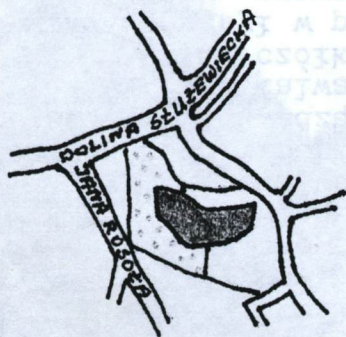
FORT VIII SŁUŻEW

2. Czas powstania
pocz. bud. 1883
zak. bud. przed
1887

3. Miejscowość

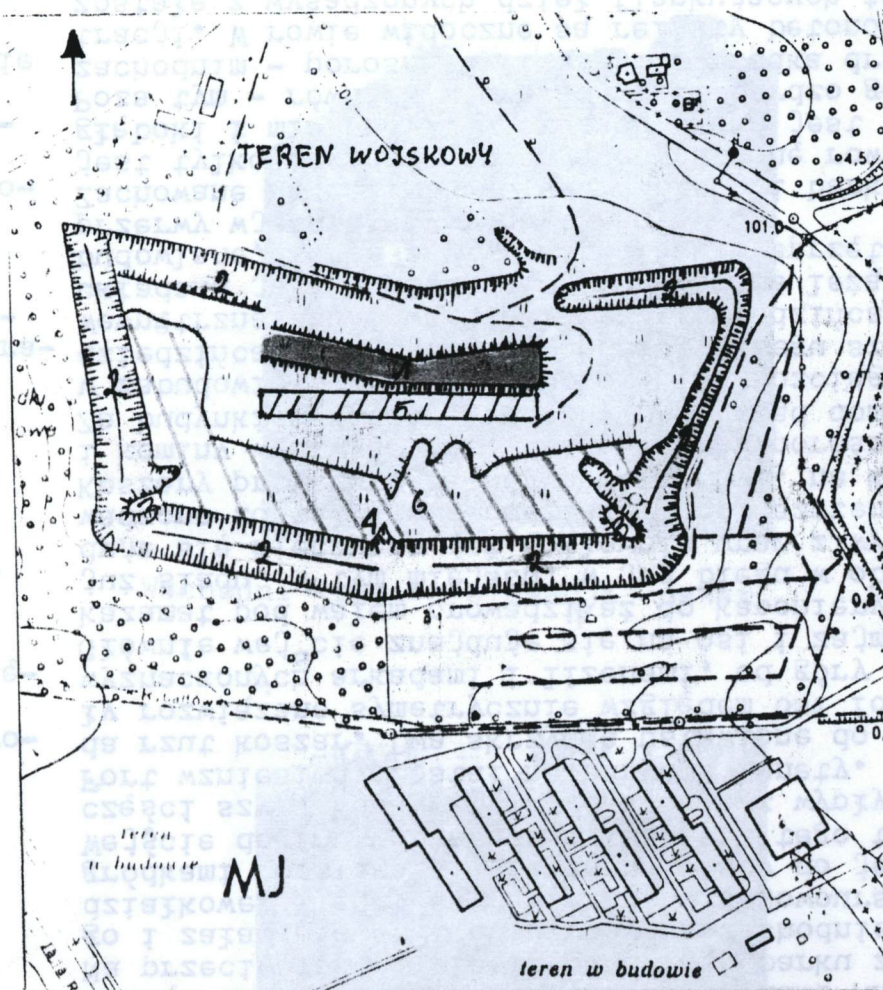
Warszawa - Mokotów

opis: rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1. Plan orientacyjny
1:26000

1. Koszary
2. Rów w czole, barkach i szyi fortu
3. Półkaponiere barkowe - relikty
4. Kaponiera czołowa - relikty
5. Wznoszona szeregowa zabudowa jednorodzinna
6. Wał fortu

2. Plan sytuacyjny 1:5000

4. Adres ograniczonym od wsch. zak. ulicy Nowoursynowskiej od pn. Dolinka Służewska, od zach. ul. Okaryny

5. Przynależność administracyjna

województwo Warszawa
miasto Warszawa
gmina Mokotów

6. Poprzed. nazwa miejscowości

Służew

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo Warszawa - Mokotów

powiat

8. Właściciel i jego adres

J.W. 2144 ul. Al. Niepodległości - Warszawa

9. Użytkownik i jego adres

J.W. 2144 ul. Al. Niepodległości - Warszawa

10. Rejestr zabytków

Nr 1427

data 25. 05. 1990

Fort VIII wzniesiono w systemie zewnętrznego pierścienia fortyfikacyjnego na wyżynie Służewieckiej, pomiędzy szosą mokotowską, a szosą wiodącą do Natolina.

Po wybudowaniu sąsiadował od zachodu z fortem VII i od pn-wsch z fortem IX. Od Śródką Warszawy oddalony był około 6,5 wiorsty. Frontami swymi ostrzeliwał:

- front północny (szyja) - Służewieckiej, osadę potok, drogę do Natolina
- front wschodni (bark) - drogi między Służewem a Imielinem, szosę Natolińską, Ursynów,
- front pd-wsch. (czoło) - tereny między Służewem a Imielinem, szosę Natolińską, Ursynów,
- front pd-zach. (czoło) - wsie: Grabów, Imielin, Kraśnowolę i szosę wiodącą do Góry Kalwarii,
- front zachodni (bark) - szosę prowadzącą do Góry Kalwarii, wieś Wyczółki.

Fort wznoszony był w pierwszej fazie budowy twierdzy, prowadzonej od 1883 r. pod kierunkiem gen. Vernardera. Gotowy był z pewnością w r. 1887.

W l. 1892-93 przeprowadzono modernizację są gruzy.

fortów warszawskich, prawdopodobnie wówczas na przeciwskarpie szyi wzniesiono dzieło flankujące międzypola (funkcjonalnie tradytor) oraz uwspółcześnione profile dzieł ziemnych.

Na skutek zmiany koncepcji obronnej i miejsca w niej ziem polskich Ministerstwo Wojny zarządziło kasację Twierdzy Warszawa. Latem 1913 r. fort wysadzony.

Fort VIII położony jest około 6,5 km od śródka Warszawy, na wyżynie Służewieckiej. Usytuowany jest na południe od Doliny Służewieckiej, na terenie otoczonym: od wschodu zakolem ulicy Nowoursynowskiej, od zachodu ulicą Jana Rosoła, od południa terenami Akademii Rolniczej.

Na przeciwstoku i glacis od strony barku zachodniego, czoła pd-zachodniego i załamania szyi od strony pn-zachodniej założone zostały ogródki działkowe. Między szyją fortu, ul. Nowoursynowską, Doliną Służewiecką i ogródkami rozciąga się teren należący do jednostki, która administruje forte. Wejście do fortu prowadzi właśnie z tego terenu i znajduje się we wschodniej części szyi. Fosa w tym miejscu jest wypłycona, równa poziomowi dziedzińca. Fort wzniesiony został na narysie lunety. Wyłamanej kleszczowo szyi odpowiada rzut koszar. Dwa skrzydła ustawione do siebie pod kątem rozwartym zostały rozwiązane symetrycznie względem osi fortu. Elewacja składa się z 25 osi wyznaczonych arkadami i lizenami, od góry zwieńczonych fryzem i gzymsem. Głównie wejście znajduje się na osi i zajmuje całą jej szerokość. Wejście

kazamat pod wałem prowadził do kaponiery czołowej. Obecnie po niej nie ma już śladu. W tym miejscu, w jej biegu w obrębie budynku koszarowego znajduje się nieczynna już kotłownia wraz z wyposażeniem. We wnętrzu koszar wprowadzone zostały nowe podziały, pomieszczenia otynkowano i pomalowano. Koszary przykryte są nasypem ziemnym, na którym widoczne są kominy ogniowe i kominy wentylacyjne. Nasyp ziemny porośnięty jest trawą i drzewami.

Za budynkiem koszar widoczny jest rząd domów jednorodzinnych wzniesionych w zabudowie szeregowej, wokół nich rozciąga się plac budowy, który oprócz dziedzińca głównego i zachodniego biegu szyi zajmuje także wschodni bark. Wewnętrzna część wału od strony dziedzińca została podkopana, ponieważ układana jest tu instalacja. Wszędzie leżą hałdy ziemi, piasku, materiały budowlane, teren zryty jest ciężkim sprzętem budowlanym i samochodami bez przerwy wjeżdżającymi na teren.

Zachowane są relikty wału w czołach i barku zachodnim. Z profilu czytelne jest tylko łagodnie spadające w stronę rowu przedpiersie. Rów jest bardzo głęboki i miejscami, w czołach skarpa jest tak stroma, że trudno ją pokonać. Poza tym - również w czołach jest bardzo gęsto zarośnięty. Jedynie w barku zachodnim - porośnięty trawą i z rzadka drzewami jest łatwiejszy do penetracji. W rowie widoczne są relikty betonowe w postaci wielkich bloków, pozostałe z wysadzonych dzieł flankujących tą przeszkodę. Czytelne są także miejsca, w których istniały potężny doprowadzające do kaponier; skarpa i wał w charakterystyczny sposób zapadły się tworząc rowy, na których dnie widocz

wysadzony. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa ok 9 ha	16. Przeznaczenie pierwotne fort wojskowy	17. Użytkowanie obecne Koszary wykorzystywane są magazyny wojskowe, na daw- dziedzińcu głównym realizo- ~~szeregową zabudową jednorod-~~ ~~na. Wał i fosa nieużytkowe~~
Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Na dawnym dziedzińcu głównym wznoszony jest równoległe do koszar rząd domków jednorodzinnych. Planowane jest również zagospodarowanie terenu przyległego bezpośrednio do zabudowy.		19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Koszary-elewacja budynku zachowała oryginalne podziały zmienione zostało wypełnienie otworów w osiach, niektór- otwory okienne zostały przerobione na wejściowe, lico muru najbardziej jest zniszczone w wyższych partiach: fri- fryzu i gzymsu, cegły częściowo wykruszone i rozwarstwi- Duże zniszczenie spowodowało założenie instalacji elekt- cznej, dla której przewodów przepruto lico muru. Wnętrze przebudowane i zaniedbane. Poterna główna całko- wicie zniesiona. Napis na koszarach zniekształcony. Kom- ny wentylacyjne częściowo zburzone i nieczynne (zatka- Dziedziniec przed koszarami rozkopany, zarzucony ziemią z wykopów w szyi fortu, gdzie trwa układanie instalacji dla domków jednorodzinnych. Dziedziniec główny zniszczy- zabudowa jednorodzinna - obecnie realizowana. Wewnętrzny fragment wału w czołach rozkopany. Przebieg wału jest nieczytelny, natomiast profile zosta- zniwelowane działaniem czynników atmosferycznych i pod- czas wysadzania fortu. Wał porośnięty trawą i krzakami. Kaponiery: czołowe i barkowa w ruinie. Rów fortu dobrze zachowany, wypłycony w środkowej części szyi. Porośnięty gęstwiną drzew i krzewów, szczególnie w czołach.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - sporządzenie planu geodezyjnego terenu w skali 1:500, - wprowadzenie nadzoru konserwatorskiego na czas reali- zacji zabudowy jednorodzinnej w celu ograniczenia szk- jakie ona niesie, - zabezpieczenie budynku koszarowego przed destrukcją, dalszej kolejności rekonstrukcja elewacji i uporządko- wanie wnętrza, - otoczenie szczególną opieką fosy wraz z jej bogatym drzewostanem - ostoją ptaków i zwierząt - m.in.: baża- - Przygotowanie tablic informacyjnych identyfikujących teren.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

DOK I. 371.1.183 Centralne Archiwum Wojskowe

22. Bibliografia

L. Królikowski, Twierdza "Warszawa", zarys historii, Warszawa 1983
A. Gruszecki, Twierdze rosyjskie na ziemiach polskich (w) Studia i Materiały do Historii Wojskowości 1966 t.XII, cz. 1, s.198-230
YZX, Armia rosyjska, Kraków 1887

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowania, sygnatury)

Plan niemieckiego wywiadu wojskowego z okresu I wojny Światowej, 1:2000, Centralne Archiwum Wojskowe
Plan geodezyjny fortu, 1:5000, Warszawskie Przedsiębiorstwo geodezyjne

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Beata Grzeszczuk VI 1990 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plan, rysunki mgr Beata Grzeszczuk VI 1990 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr mgr Beata Grzeszczuk VI 1990 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PP PKZ o/KAM PDNH

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska ujednolajających)

27. Załączniki

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR

1. Miejscowość Warszawa - Mokotów	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) FORT VIII SŁUŻEW	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia fortu
--------------------------------------	--	---

Budynek koszar. Dziedziniec przed koszarami rozkopany w związku z zakładaniem instalacji w rowie szyjowym.

Wschodni kraniec elewacji koszar.

Wschodni kraniec elewacji koszar.

Rów w barku zachodnim.

Wkładkę założył: mgr Beata Grzeszczuk VI 1990 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PP PKZ O) KAM PDNH

OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

Wzór ODZ 1978 r.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Warszawa - Mokotów	FORT VIII SŁUŻBY	zdjęcia Fortu

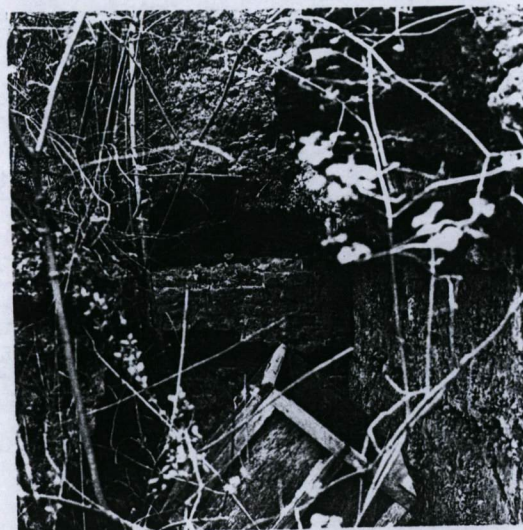
Rów w czole fortu często porośnięty drzewami i krzewami.

Relikt betonowej poterny w zakamaniu czola i barku wschodniego.

Relikty półkaponierzy w zakamaniu czola i barku zachodniego.

Relikty półkaponierzy w zakamaniu czola i barku zachodniego.
Występujące dwa materiały budowlane: cegła i beton odzwierciedlają historię dzieła - początkowo wzniesionego z cegły, po roku 1920 modernizowanego.

Wkładkę założył: mjr Bata Grzeszczuk VI 1960r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: O) KAM JDNH

1. Miejscowość Warszawa - Mokotów	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Fort VIII Służew	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) - 12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu, c.d.
--------------------------------------	--	---

12. c.d.

Bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych w 1918 r. fort objęły polskie władze wojskowe. W styczniu 1923 r. przekazały one fort Generalnej Dyrekcji Służby Zdrowia, która powierzyła jego użytkowanie Państwowemu Zakładowi Higieny. Prawdopodobnie aż do wybuchu II wojny mieściła się w koszarach wytwórnia surowic i stajnie.

Od czasu zakończenia II wojny fortem administrują władze wojskowe, użytkując koszary jako magazyny. Na dziedzińcu głównym prowadzona budowa domków jednorodzinnych.

Wkładkę założył: mgr Beata Grzeszczuk
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PP PKZ o/KAM PDNH

OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600